

بررسی اثر پارامترهای محیطی بر میزان رشد و تولید پروتئاز توسط *Bacillus licheniformis* L2

سیده فرانک قائمی اسکویی*^(۱)، فاطمه تابنده^(۲)، فرشته افتخار^(۱)، حورا احمدی دانش^(۱)، باقر یخچالی**^(۱)
(۱) دانشگاه شهید بهشتی، دانشکده علوم، گروه زیست شناسی
(۲) پژوهشگاه ملی مهندسی ژنتیک و زیست فناوری، پژوهشکده صنعت، گروه فرایندهای زیستی
تلفن: ۴۵۸۰۳۵۳، فکس: ۴۵۸۰۳۹۹، e-mail: byakhcha@nrcgeb.ac.ir

چکیده:

در این تحقیق اثر پنج فاکتور منبع کربن، منبع نیتروژن آلی، منبع نیتروژن معدنی، یونهای فلزی دو ظرفیتی و سرعت هوادهی با استفاده از روش تاگوچی هر یک در چهار سطح بر میزان رشد باکتری و تولید آنزیم پروتئاز قلیایی توسط باکتری *Bacillus licheniformis* L2 در محیط کشت مایع بررسی شد. نتایج نشان داد منبع نیتروژن آلی و معدنی به ترتیب مهمترین عامل در رشد باکتری و تولید پروتئاز با میزان تأثیر ۶۰ و ۵۴ درصد بودند. تأثیر منابع کربن بر رشد باکتری و تولید پروتئاز به ترتیب ۲۱ و ۵ درصد بوده که در مقایسه با منبع نیتروژن آلی و معدنی بسیار کمتر بود. آنالیز آماری داده ها با استفاده از نرم افزار Design-Expert 6.0.10 انجام شد. نتایج نشان داد حضور یونهای فلزی Mn^{2+} و Cu^{2+} در محیط کشت، رشد سلولها و تولید پروتئاز را تحریک و یون Fe^{2+} هر دو مورد را مهار می کند، نمکهای نیترات تولید پروتئاز را افزایش داده و سرعت هم زدن در طی فاز سکون تأثیر قابل ملاحظه ای بر فعالیت پروتئاز ندارد.

کلمات کلیدی: *Bacillus licheniformis*، پروتئاز قلیایی، پارامترهای محیطی، روش تاگوچی، Design-Expert 6.0.10

The effect of environmental parameters on the growth and protease production by *Bacillus licheniformis* L2

Ghaemi Oskouie, S.F.*¹, Tabandeh, F.², Eftekhari, F.¹, Ahmadi Danesh, H.², Yakhchali, B.**²

Abstract

In this study, the effect of five factors including: carbon source, organic nitrogen source, inorganic nitrogen source, metal ion and agitation on the growth of *Bacillus licheniformis* L2 and alkaline protease production in four levels were investigated by Taguchi method. The results showed that organic and inorganic nitrogen sources were the most important factors on growth and protease production with the effect of 60% and 54%, respectively. The effect of carbon source on growth and protease production were 21% and 5%, respectively, which is not significant compared to the organic and inorganic nitrogen sources. Statistical analysis of data has been done by Design-Expert 6.0.10. The presence of Mn^{2+} and Cu^{2+} in the medium induced growth and protease production and Fe^{2+} inhibited both of them. The Nitrate salts increased the protease production. Agitation rate did not have a significant effect on protease production during stationary phase.

Key words: *Bacillus licheniformis*, alkaline protease, environmental parameters, Taguchi method, Design-Expert 6.0.10.

مقدمه:

پروتئازها از مهمترین آنزیم های صنعتی هستند که حداقل یک چهارم تولیدات آنزیمی در سطح جهان را به خود اختصاص داده اند و به طور گسترده در صنایع گوناگون به کار برده می شوند. در این میان پروتئازهای قلیایی در صنعت مواد شوینده اهمیت بیشتری دارند (Joo et al. 2002, Joo et al. 2004, Johnvesly et al. 2001). جهت تولید گسترده و ارزان این آنزیم محیطهای کشت با استفاده از روشهای آماری گوناگون طراحی شده اند (Khalil Beg et al. 2003). از آنجایی که با روش تاگوچی می توان به اطلاعات کافی از تأثیر فاکتورها بر پاسخ با حداقل تعداد آزمایشها دست یافت (Roy et al. 1990)، در تحقیق حاضر از این روش جهت بررسی اثر پنج فاکتور منبع کربن، منبع نیتروژن آلی، منبع نیتروژن

معدنی، یونهای فلزی دو ظرفیتی و سرعت هوادهی (دور همزن) هر یک در چهار سطح (جدول ۱) بر رشد و تولید پروتئاز استفاده شده است.

مواد و روشها:

کشت باکتری: باکتری مورد استفاده در این تحقیق در سال ۱۳۷۷ در دانشگاه شهید بهشتی شناسایی و تحت عنوان *Bacillus licheniformis* L2 نامگذاری (Eftekhari et al. 2003, فقیهی و همکاران ۱۳۷۷) و فعالیت پروتئازی آن تأیید شد (کرباسچی و همکاران ۱۳۸۱). این باکتری در دمای ۷۰- درجه سانتی گراد در محیط حاوی ۳۰٪ گلیسرول نگهداری شد.

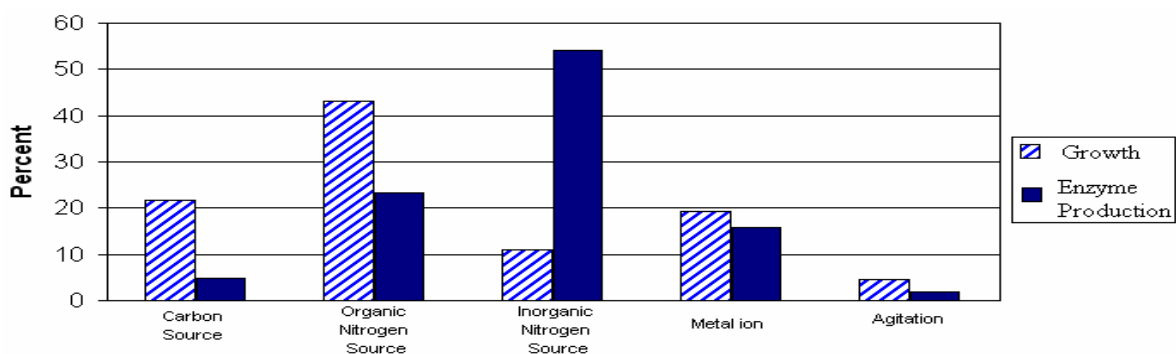
محیط کشت: برای ۴ فاکتور در ۵ سطح از جدول L₁₆ روش آماری تاگوچی استفاده شد. همه محیطها حاوی K₂HPO₄ ، CaCl₂ ، MgSO₄ . 7H₂O و تری سدیم سترات بودند که پس از افزودن سایر ترکیبات (جدول ۲)، pH محیط کشت به ۱۰ رسانده شد. شایان ذکر است برای بررسی اثر یونهای فلزی، یون مورد نظر از محلول عناصر کمیاب حذف شد. پس از استریلیزاسیون محیطها، یونهای فلزی دو ظرفیتی فیلتر شده و قبل از تلقیح (به میزان ۳٪) به محیطها اضافه شدند. تعیین رشد سلولی: از جذب نوری در طول موج ۶۰۰ nm برای تعیین رشد باکتریها استفاده شد. تعیین فعالیت آنزیمی: فعالیت آنزیمی با روش Chang که تغییراتی در آن داده شد، اندازه گیری شد (Joo et al. 2002). اساس این روش تجزیه کازئین و آزادسازی تیروزین و اندازه گیری میزان تیروزین آزاد شده در طول موج ۲۷۵ nm می باشد.

نتایج و بحث:

نتایج رشد و تولید پروتئاز پس از چهل و هشت ساعت در جدول ۲ آمده است. شکل ۱ درصد تاثیر هر یک از فاکتورها را بر رشد و تولید پروتئاز طبق نتایج آنالیز واریانس نشان می دهد. با توجه به نتایج به نظر می رسد وجود آمونیوم و جذب آسان آن مانع از تولید و ترشح پروتئاز می شود (Ferrero et al. 1995, Johnvesly et al. 2001, Moon & Parulekar et al. 1990). گلوکز نیز به عنوان منبع کربن برای رشد سریع باکتریها مناسب است ولی بدلیل ایجاد مهار کاتابولیکی نهایتاً تولید پروتئاز و رشد سلولها را محدود می کند (Ferrero et al. 1995, Johnvesly et al. 2002). نتایج حاصل از آنالیز آماری نشان داد تاثیر منبع نیتروژن معدنی بر رشد سلولها و تاثیر منبع کربن بر تولید پروتئاز معنی دار نیست. با توجه به پیشگویی نرم افزار برای دستیابی به نقاط بهینه (جدول ۳) محیط پیشنهادی برای رشد سلولها و تولید پروتئاز باید شامل نشاسته، عصاره مخمر، نیترات پتاسیم و فاقد یون آهن دو ظرفیتی بوده و میزان هوادهی در فاز تولید پروتئاز بین ۱۰۰۰-۲۰۰ rpm باشد.

جدول ۱ - فاکتور های بررسی شده و سطوح آنها

Factors	Level 1	Level 2	Level 3	Level 4
A: Carbon source (1%)	glucose	glycerol	starch	Sucrose
B: Organic nitrogen source (1%)	pepton	yeast	casein	casamino acids
C: Inorganic nitrogen source (0.5%)	(NH ₄) ₂ SO ₄	NaNO ₃	KNO ₃	NH ₄ Cl
D: Metal ion	-Mn ²⁺	-Fe ²⁺	-Zn ²⁺	-Cu ²⁺
E: Agitation (rpm)	100	200	300	350

شکل ۱- درصد تأثیر پنج فاکتور بررسی شده بر میزان رشد و تولید پروتئاز

جدول ۲- ترکیب محیطهای کشت طبق جدول L₁₆ و نتایج میزان رشد و فعالیت پروتئاز

trial no.	1% (w/v)	1% (w/v)	0.5% (w/v)	without	agitation (rpm)	OD ₆₀₀ (nm)	Activity (U ml ⁻¹)
1	glucose	pepton	(NH ₄) ₂ SO ₄	Mn ²⁺	100	3.2	9.4
2	glucose	yeast	NaNO ₃	Fe ²⁺	200	7.8	118.4
3	glucose	casein	KNO ₃	Zn ²⁺	300	3.2	51.0
4	glucose	casamino acids	NH ₄ Cl	Cu ²⁺	350	2.8	15.0
5	glycerol	pepton	NaNO ₃	Zn ²⁺	350	2.1	46.0
6	glycerol	yeast	(NH ₄) ₂ SO ₄	Cu ²⁺	300	4.5	13.6
7	glycerol	casein	NH ₄ Cl	Mn ²⁺	200	0.7	6.0
8	glycerol	casamino acids	KNO ₃	Fe ²⁺	100	4.0	90.5
9	starch	pepton	KNO ₃	Cu ²⁺	200	4.1	76.0
10	starch	yeast	NH ₄ Cl	Zn ²⁺	100	14.2	37.6
11	starch	casein	(NH ₄) ₂ SO ₄	Fe ²⁺	350	3.6	38.4
12	starch	casamino acids	NaNO ₃	Mn ²⁺	300	2.4	124.0
13	sucrose	pepton	NH ₄ Cl	Fe ²⁺	300	5.5	26.8
14	sucrose	yeast	KNO ₃	Mn ²⁺	350	4.5	136.0
15	sucrose	casein	NaNO ₃	Cu ²⁺	100	3.0	24.6
16	sucrose	casamino acids	(NH ₄) ₂ SO ₄	Zn ²⁺	200	3.7	32.0

جدول ۳- نتایج پیشگویی نرم افزار Design-Expert 6-0-10 برای نقاط بهینه

	Prediction	SE Mean	95% CI low	95% CI high	Optimum Conditions
Optical Density	16.74		10.91	25.69	A:3; B:2; C: No; D:2; E:1
Protease activity (U ml⁻¹)	127.6	16.98	86.09	169.18	A: No; B:2; C:3; D:2; E: No
SE: Standard Error significant			(A-E): factors		No: no
CI: Confidence Interval			(1-4): levels		

منابع

- Adinarayana K, Ellaiah P, 2002, Response surface optimization of the critical medium components for the production of alkaline protease by a newly isolated *Bacillus* sp., J Pharm Pharmaceut Sci , PP. 272-278 , India.
- Chauhan B., Gupta R. 2004. Application of statistical design for optimization of alkaline protease production from *Bacillus* sp. RGR-14, Process Biochemistry, PP. 2115-2122, India.
- Eftekhari F, Fouladi J, Faghihi M, 2003, Isolation and identification of an alkaline protease production *Bacillus* from soil, Iranian J. Biotechnology, PP. 183-185.
- Ferrero M. A., Castro G. R., Abate C. M., Baigori M. D., Sineriz F., 1996. Thermostable alkaline protease of *Bacillus licheniformis* MIR 29: isolation, production and characterization , Appl Microbiol Biotechnol , PP. 327-332 , Argentina.
- Johnvesly B., Naik G. R. , 2001. Studies on production of thermostable alkaline protease from thermophilic and alkalophilic *Bacillus* sp. JB-99 in a chemically defined medium, Process Biochemistry. PP. 139-144 , India.
- Khalil Beg Q. , Sahai V. , Gupta R. 2003. Statistical media optimization and alkaline protease production from *Bacillus mojavensis* in a bioreactor, Process Biochemistry, PP. 203-209, India.
- Joo H. , Ganesh Kumar C. , Park G. , Paik S. , Chang C. , 2004. Bleach-resistant alkaline protease produced by the Korean polychaete , *Periserrula leucophryna* , Process Biochemistry , PP. 1441-1447 , South Korea.
- Joo H. , Ganesh Kumar C. , Park G. , Kim k. T. , Paik S. , Chang C. , 2002. Optimization of the production of an extracellular alkaline protease from *Bacillus horikoshi* , Process Biochemistry , PP. 155-159 , Republic of Korea.
- Puri S. Khalil Beg Q. , Gupta R. , 2002. Optimization of Alkaline Protease Production from *Bacillus* sp. By Response Surface Methodology, Current Microbiology, PP. 286-290, India.
- Roy, RK.1990. A primer on the Taghuchi method, VAN NOS REIN REINHOLD, New York, PP.1-18.
- Seung-hyeon Moon and Satish J. Parulekar 1991 , A Parametric Study of Protease Production in Batch and Fed-Batch Cultures of *Bacillus firmus*, Biotechnology and Bioengineering, PP. 467-483.
- فقیهی م، افتخار ف، فولادی ج، ۱۳۷۷. پایان نامه کارشناسی ارشد دانشگاه شهید بهشتی.
- کرباسچی م، افتخار ف، ۱۳۸۱. پایان نامه کارشناسی ارشد دانشگاه شهید بهشتی.